

संपादकीय...

शेतात साजरी होणारी 'वेळा अमावस्या'

लातूर-धाराशिवची मातीशी नाळ जोडणारी जीवनदृष्टी भारतीय सण-उत्सवांची परंपरा प्रामुख्याने देव, देवालये आणि विधींशी जोडलेली दिसते. मात्र मराठवाड्यातील लातूर आणि धाराशिव या दोन जिल्ह्यांत साजरी होणारी वेळा अमावस्या ही या चौकटीबाहेरची, माणूस-माती-निसर्ग यांचे नाते अधोरेखित करणारी आगळीवेगळी परंपरा आहे. हा सण मंदिरात न साजरा होता थेट शेतात साजरा होतो, हीच बाब त्याचे अस्सल वैशिष्ट्य स्पष्ट करते. मार्गशीर्ष महिन्यातील अमावास्येला येणारा हा उत्सव केवळ धार्मिक विधी न राहता कृषी संस्कृतीचा जिवंत दस्तावेज ठरतो. एरवी अमावास्येचा अशुभ मानला जाते; परंतु लातूर-धाराशिव भागात हीच अमावास्येचा शेतकऱ्यांसाठी आनंदाची, समाधानाची आणि कृतज्ञतेची पर्वणी असते. या दिवशी गावातील घरे बंद राहतात, बाजारपेठा ओस पडतात आणि संपूर्ण जीवन शिवायत केंद्रित होते. हे चित्र आजच्या नागरीकरणामुळे आणि शहरी सणांच्या धकाधकीत वेगळेच भासते. वेळा अमावस्येची परंपरा शेकडो वर्षांची आहे. या भागावर असलेल्या निझाम राजवटीच्या इतिहासामुळे कानडी भाषेचा प्रभाव येथे दिसून येतो. 'वेळी' म्हणजे पीक-या शब्दातूनच या सणाचा अर्थ उलगडतो. म्हणजेच हा सण पिकांचा, शेतीचा आणि योग्य वेळ साधण्याच्या शहाणपणाचा उत्सव आहे. निसर्गाच्या चक्राशी जुळवून घेतलेली ही परंपरा आधुनिक काळातही टिकून आहे, हेच तिचे सामर्थ्य आहे. या सणात मूर्तीपूजेला फारसे स्थान नाही. शेतात कडव्याची कोपी बांधून, तिचे तोंड पूर्वेकडे ठेवले जाते-समुद्धीचे प्रतीक म्हणून. पाच दगड मांडून पंचमहाभूतांची किंवा पांडवांची पूजा केली जाते. येथे देव मानवी रूपात नसून तो माती, पीक, वारा, सूर्य आणि पाणी या रूपात उपस्थित असतो. हा विचार पर्यावरणीय जाणीव निर्माण करणारा आहे. शेती म्हणजे केवळ उत्पादन नव्हे, तर सजीव निसर्गाशी असलेले सहजीवन आहे, हे या विधींमधून ठळकपणे व्यक्त होते. वेळा अमावस्येतील अनेक प्रथा शास्त्रीय दृष्टिकोनातूनही महत्त्वाच्या आहेत. या दिवशी बैलांना कामातून पूर्ण विश्रांती दिली जाते-आजच्या भाषेत सांगायचे तर ही 'अनिमल वेल्फेअर'ची लोकपरंपरा आहे. शेतात पेटवलेल्या चुलीचा धूर पिकांवरील किडी नष्ट करतो, तर नैवेद्यासाठी येणारे पक्षी अळ्या वेचून खातात. रासायनिक कीटकनाशकांशिवाय पीकसंरक्षणाचा हा मार्ग पारंपरिक कृषी ज्ञानाची खोली दाखवतो. या सणाचे सामाजिक महत्त्वही तेवढेच मोठे आहे. शेतातच होणारे वनभोजन हा त्याचा केंद्रबिंदू आहे. बाजरीची भाकरी, विविध पालेभाज्यांपासून तयार केलेली भाजी, ज्वारीच्या पिठाची आंबिल-हा आहार ऋतुनुरूप, स्थानिक आणि आरोग्यदायी आहे. थंडीच्या दिवसांत शरीराला पोषक ठरणारे हे पदार्थ आजच्या जंक फूड संस्कृतीवर भाष्य करतात. विशेष म्हणजे, या जेवणात जात, धर्म, आर्थिक स्तर यांचे भेद मिटून सर्वजण एकाच पंगतीत बसतात. सामाजिक समतेचा हा अनुभव शब्दापेक्षा अधिक प्रभावी असतो. आर्थिक दृष्ट्याही वेळा अमावस्येला दुर्लक्षित करता येणार नाही. या सणामुळे स्थानिक बाजारपेठेला चालना मिळते, शेतीशी संबंधित व्यवहार वाढतात आणि ग्रामीण अर्थचक्र गतिमान होते. म्हणजेच हा सण सांस्कृतिक, सामाजिक आणि आर्थिक अशा तिन्ही पातळ्यांवर परिणाम घडवतो. थोडक्यात सांगायचे तर, वेळा अमावस्या हा केवळ सण नाही; ती लातूर-धाराशिवची जीवनदृष्टी आहे. निसर्गाशी कृतज्ञतेचे नाते जपणारी, शेतीला केंद्रस्थानी ठेवणारी आणि माणसांमधील भेद विसरायला लावणारी ही परंपरा आजच्या काळात अधिकच महत्त्वाची ठरते. विकासाच्या नावाखाली निसर्गापासून दूर जात असताना, शेतात साजरी होणारी वेळा अमावस्या आपल्याला मातीशी जोडून ठेवण्याचा मौल्यवान धडा देते.

राज्यातील महत्वपूर्ण सात जिल्ह्यांतील आदिवासी व अती दुर्गम भागातील बालमृत्यूचे वाढते प्रमाण धक्कादायक!

एकीकडे सरकार सांगते की महाराष्ट्राचा विकास मोठ्या झपाट्याने होत आहे.तर दुसरीकडे आदिवासी व अती दुर्गम भागातील रहिवाशांची हालत अत्यंत खस्ता असल्याचे बालमृत्यूच्या वाढत्या प्रमाणावरून लक्षात येते.राज्यातील महत्वपूर्ण सात जिल्ह्यांमध्ये गेल्या तीन वर्षांत तब्बल १४५२६ बालमृत्यू झाल्याची धक्कादायक माहिती सार्वजनिक आरोग्यमंत्री प्रकाश आंबटकर यांनी हिवाळी अधिवेशनाच्या दरम्यान १२ डिसेंबरला विधानसभेत लेखी उत्तरात दिली. २०२२-२३ ते २०२४-२५ या कालावधीत पुणे, मुंबई, छत्रपती संभाजीनगर, नागपूर, अमरावती, अकोला व यवतमाळ अशा नामांकित जिल्ह्यांमध्ये वाढते बालमृत्यूचे प्रमाण अत्यंत चिंताजनक व गंभीर बाब आहे.बालमृत्यूचे अनेक कारणे असू शकतात परंतु या संपूर्ण कारणांकडे सरकारने दुर्लक्ष केल्यामुळे बालमृत्यू वाढल्याचे दिसून येते.बालमृत्यूच्या वाढत्या प्रमाणावरून लक्षात येते की सरकारच्या निष्काळजीपणामुळे

या सातही जिल्ह्यांमध्ये आरोग्य सुविधा संपूर्णपणे ढासळलेली असून अस्तव्यस्त अवस्थेत असल्याचे स्पष्ट दिसून येते.यावरून स्पष्ट होते की या सात जिल्ह्यांमध्ये ३ वर्षांच्या काळात १४५२६ बालमृत्यू झालेत,तर या अगोदर कितीतरी बालमृत्यू झाले असावे याची गणना आणखी धक्कादायक असू शकते.त्यामुळे बालमृत्यूचे वाढते प्रमाण हा अत्यंत गंभीर आणि चिंतेचा विषय आहे. आपण जेव्हा राज्याच्या विकासाची भाषा बोलतो आणि करतो तेव्हा सर्वच स्तरातून विकास होणे आवश्यक असते परंतु तसे झालेच नाही त्यामुळे या सात जिल्ह्यांमध्ये आरोग्याच्या दृष्टीने सरकारचे लक्ष आतापर्यंत का गेले नाही? राज्यात मोठमोठ्या आरोग्य सुविधांची घोषणा केली जाते त्या या ठिकाणी का करण्यात आल्या नाहीत? ज्या आदिवासी भागात किंवा अती दुर्गम भागात आरोग्य योजनेची आवश्यकता आहे त्या का पोहचल्या नाही? आणि सरकारने आतापर्यंत या बाबतची

कठोर चौकशी का केली नाही?असे अनेक प्रश्न वाढत्या बालमृत्यूच्या प्रमाणावरून उपस्थित होतात. राज्याचा विकास झालाच पाहिजे यात दुमत नाही आणि होत आहे परंतु विकासासोबतच आरोग्य सुविधा सुदृढ व्हायलाच हवी.अती दुर्गम भागातील व आदिवासी भागातील अशी गंभीर परिस्थिती पहाता अंगावर शहारे येतात.यावरून स्पष्ट होते की, सरकार व त्या जिल्ह्यातील लोकप्रतिनिधी व जनप्रतिनिधी तेथील रहिवाशांवर पुर्णपणे दुर्लक्ष करीत असावेत.त्यामुळेच ही गंभीर परिस्थिती उद्भवत असावी असे मला वाटते.सरकारने राज्यात अनेक योजना आणल्यात आणि राबवित सुध्दा आहेत ही आनंदाची बाब आहे याचे स्वागतच.परंतु या सात जिल्ह्यांतील बालक मृत्यूशी झुंज देतात हे सरकारला आतापर्यंत कसे काय दिसले नाही? ही आश्चर्याची बाब आहे बालमृत्यूची आकडेवारी सरकारने स्वतः विधानसभेत मांडली.त्यामुळे सरकारला माझा सल्ला आहे की,

आपण शहरांचा विकास झपाट्याने करीत आहात याचे स्वागतच.परंतु आदिवासी भाग,अती दुर्गम भागात आपण प्रवेश करावा आणि तेथील जनतेच्या समस्यांची चौकशी करावी व आरोग्य सुविधा,अन्न,वस्त्र आणि निवारा याबद्दलची कठोर पाऊले उचलून तेथे सरकारने ताबडतोब आरोग्य सुविधांसह इतरही संपूर्ण सुविधा प्रदान कराव्यात.कारण नामांकित जिल्ह्यांमध्ये हजारोंच्या संख्येने बालमृत्यू म्हणजे सरकार मार्फत या भागात दुर्लक्ष करून झालेली हत्याच म्हणावी लागेल.त्यामुळे या संपूर्ण बाबींचे गांभीर्य लक्षात घेऊन सरकारने या सातही जिल्ह्यांमध्ये जावून तेथील चौकशी करावी व तेथील नागरिकांसाठी ताबडतोब आरोग्याच्या दृष्टिकोनातून लागणाऱ्या संपूर्ण सुविधा उपलब्ध करून द्याव्यात?जय हिंद.

रमेश कृष्णराव लांजेवार (स्वतंत्र पत्रकार) मो.नं.९९२१६९०७७९, नागपूर.

चिंतन अध्यात्माच्या नादाने विज्ञानाकडे पाठ फिरवलेला भारत

अहमदनगर जिल्ह्यातील शिर्डी शहर मध्ये प्रसिद्ध साई बाबा मंदिर आहे.लाखां भक्तांच्या दुख मुक्तीसाठी ते प्रसिद्ध आहे. श्रद्धा सभुरी आणि भक्ति समोर सर्व आधुनिक तंत्रज्ञान स्पेशल फेल आहे. त्या ठिकाणी भक्त दरवर्षी पायी पदयात्रा काढतात. आणि सर्व संकटवर मात करतात.अशा ऐतीहासिक मंदिराच्या मुख्य द्वाराजवळ २२ ऑक्टोबर २०२५ ला साई सिल्क बिग बाजार मध्ये रात्री भीषण आग लागली.आग कशी लागली हा बिनडोक लोकांचा प्रश्न आहे.आग येवढी भयंकर होती कि आजूबाजू चे काही दुकाने त्या आगीच्या लपेट मध्ये आले आणि लाखोंचे नुकसान झाले.मानव निर्मित अग्निशामक दलाने ती विजवली असे नास्तिक लोकांकडून सांगितले जाते. आधुनिक तंत्रज्ञान फेल का गेले असे लोक म्हणजे भक्त विचारू शकत नाही कारण हा श्रद्धा सभुरी आणि भक्तिया अध्यात्माचा मार्ग आहे त्यावर अविश्र्वास दाखवून प्रश्न विचारण्याचा अधिकार माणसांना नाही. असो.....

हे सर्व आमच्या त्रिकालज्ञ ऋषींनी वेदांत सांगितले, पाश्र्चात्यांनी ते चोरले असा आत्मवंचित दावा करतो, आणि त्यावर टाळ्या देखील वाजवतो. हीच खऱ्या अर्थाने राष्ट्रीय शोकांतिका आहे. इ.स. ५०० नंतर भारतीय समाजाने ऐहिक जीवनाकडे पाठ फिरवली. हे जग मिथ्या, खरे ते परलोकात हा समज कथा,कीर्तन,पुराणिरूपणांतून खोलवर रुजला. विज्ञानाची पायाभूत बीजे असलेले प्रश्न विचारणे,निरीक्षणे करणे,कुतूहल बाळगणे, ही सर्व प्रक्रिया खुंटली.इहलोक नको,परलोक हवा या प्रवृत्तीने भारतीय बुद्धिमत्ता धर्मकथांच्या भोवऱ्यात अडकून पडली. पाऊस का पडतो ?, ऋतू का बदलतात?, चंद्र खाली का पडत नाही ?,पाणी उताराकडे का वाहते ? असे मूलभूत प्रश्न बहुसंख्यांना कधी पडलेच नाहीत.जेव्हा गागींसारख्यांना पडले, तेव्हा उत्तर परमात्मा तसे करतो हे दिले गेले, आणि कुतूहल संपले.विचार थांबला की शोध जन्माला येत नाही. हेच भारतात घडले. न्यूटन जर आपल्या प्रश्नांसाठी धर्मगुरूकडे गेला असता,तर त्याच्याही माथी ईश्र्वराची करणी असेच उत्तर आले असते.मग गुरुत्वाकर्षणाचा नियम जन्मलाच नसता.पण न्यूटनने श्रद्धेपेक्षा संशय निवडला आणि जग बदलले. आपण मात्र गागींसारखे उत्तर ऐकून शांत झालो.

भारत अध्यात्माऐवजी भौतिक संशोधनाकडे वळला असते, तर भारताच्या तांत्रिक प्रवासाची दिशा किती वेगळी असती याची कल्पना सुद्धा चकित करणारी आहे. पण या प्रज्ञावंतांची क्षमता मोक्ष,ब्रह्मसाक्षात्कार,अद्वैत आणि अदृश्य शक्तींच्या शोधात खर्च झाली.पांडवकाळात दळणासाठी जी जात्यासारखी साधने होती,तीच साधने पेशवाईत होती. शतकानुशतके सुधारणा नाही.वैज्ञानिक विचार नसेल तर साधने,तंत्रज्ञान, उत्पादनक्षमता काहीच बदलत नाही.परिणामी देश मागेच राहतो. संत,कवी,पुराणे,व्रत-महात्म्ये,अभंगहजाराे ग्रंथ लिहिले गेले. पण या धार्मिक साहित्याच्या उदंड पिकातून एकाही शोधाचा जन्म झाला नाही. विज्ञानमूलक विचार दाबला गेला, अध्यात्माला खोटा वैज्ञानिक मुखवटा लावला गेला आणि भारताची प्रगती अडखळली.भारत विज्ञानात मागे पडण्याचे मुख्य कारण म्हणजे अध्यात्म,मोक्षप्राप्ती आणि जन्म-मरणाच्या काल्पनिक फेर्यातून सुटका करण्याच्या वेडाने समाजाला पकडून ठेवणे.आजही अनेक जण विज्ञान मिथ्या,अध्यात्म सत्य असे मानतात आणि म्हणूनच विज्ञान आपल्यापासून दूर पळते. भारताला पुढे न्यायचे असेल,तर

परलोकाच्या ध्यासातून बाहेर येऊन इहलोकातील प्रश्नांची उत्तरे विज्ञानात शोधाची लागतील. कुतूहल पुन्हा प्रज्वलित करावे लागेल.संशय, प्रयोग आणि निरीक्षण यांची संस्कृती रुजवावी लागेल.मानवाच्या जीवनातील दुःख २००/३०० किलोमीटर पायी पदयात्रेने मिटत असतील,तर मंदिरासमोर दुकानाला लागलेली आग विझविण्यास मानवाला का यावे लागले. हा प्रश्न विना चपल पायी पदयात्रा काढणाऱ्या आणि हातात स्मार्ट मोबाइल असणाऱ्या तरुणांना का पडत नाही?. हा लेख लिहण्या मागील उद्देश कोणाच्या धार्मिक भावना दुखवण्यासाठी नाही तर चिंतन अध्यात्माच्या नादाने विज्ञानाकडे पाठ फिरवलेला भारतातील तरुणांना अज्ञान आणि विज्ञान ही सत्य दाखवून देण्याचा प्रयत्न आहे.काही संपादकांना या लेखातील वस्तुस्थिती मान्य नसेल कारण त्यांच्यात त्यांचे भावनिक,सामाजिक,आर्थिक हितसंबंध त्यात गुंतलेले असतील तर त्यांनी लेख प्रसिद्ध केला नाही तरी हरकत नाही. पण त्यामुळे वस्तुस्थिती खोटी ठरणार नाही,प्रबोधनातून परिवर्तन थांबणार नाही.ही अनेक घटनातील संदर्भ घेऊन हा लेख लिहला आहे.

सागर रामभाऊ ताथडे ९९२०४०३८५९, भांडूप,मुंबई

हे ही दिवस जातील.

जीवनात दुःख आलं,परिस्थिती कठीण झाली की मन सर्वात आधी थकायला लागतं. पण अशा वेळी जगापेक्षा स्वतःला समजावणं महत्त्वाचं असतं. एक खोल श्र्वास घेऊन स्वतःला सांगावं हेही दिवस जातील. प्रत्येक वादळ कायम राहत नाही, आणि प्रत्येक वेदना एखादा धडा घेऊनच येते.त्रास असला तरी शांत राहणं,आणि पाऊल लहान का होईना पण पुढे टाकत राहणं हीच खरी जित असते. हे अपघात झालेल्या संपूर्ण कुटुंबाचा फोटो,आमच्या सोलापूरातील वर्तमानपत्रात आज सकाळी मी ही बातमी वाचली,लोकमत आणि दिव्य मराठी न्यूज पेपर.हे कुटुंब पनवेल येथील,लग्न समारंभ संपवून देवदर्शनासाठी नवं दांपत्य सह मुलाचे आईवडील तुळजाभवानी मंदिर दर्शनासाठी तुळजापूरला कारने जात होते, सुदैवाने नवदांपत्य या अपघातातून वाचले दोन्ही कडचे ज्येष्ठ मात्र तुळजाभवानी मातेला प्रिय झाले.हे संपूर्ण कुटुंब आंबेडकरी समाजाचे विचारांचे गद्दार होते. सांगण्याचा उद्देश की ज्या महामनवाने आपल्या समाजासाठी जीवनाची

राखरांगोळी केली,स्वतःच्या कुटुंबाकडे लक्ष दिले नाही,पत्नी अर्ध्यावर सोडून गेली, त्यांची मुलं औषधाविना तडफडून मेली,त्या महामानवाचे किती पांग फेडता. हिंदू धर्माविरुद्ध शेवट पर्यंत लढले, तुमच्या स्वाभिमानासाठी, तुम्हाला जनावारासारखी वागणूक मिळत होती त्या धर्मात म्हणून त्यांनी वैतागून शेवटी बौद्ध धम्माचा मार्ग निवडला. सर्वच धर्मातील धर्म ग्रंथांचा अभ्यास तीस वर्षे केला, ज्या धर्मात तुम्हाला समानता मिळेल का याची चाचपणी केली, शेवटी त्यांना बौद्ध धम्मात समानता निदर्शनास पडली तेव्हा त्यांनी बुद्धांचा मार्ग निवडला.बौद्ध धम्म घेताना बाविस प्रतिज्ञा दिल्या,पहिल्याच प्रतिज्ञेमध्ये पहिले वाक्य, मी ब्रह्मा,विष्णू,महेश यांना मी मानणार नाही,मी गौरी गणपती इत्यादी कुठल्याही हिंदू धर्मातील देवदेवतांना मानणार नाही. किती आदेश पाळले, बौद्ध धम्मात विवाह (मंगल परिणय) पार पाडता, गृहप्रवेश बौद्ध पद्धतीने करता, हे जगाला दाखवण्यासाठी व समाजाला धरून रहाण्यासाठी,बाकीच्या वेळी लगेच हिंदू महार बनता. मग सांगा तुम्हाला कशाने फोडावे, हेच वरील परिवार जर हिंदूंच्या

मंदिर दर्शनासाठी नाही गेले असते तर हे वरील चार जीव वाचले असते ना. आता पर्यंत मी वर्तमानपत्र,टि व्ही,वर देवदर्शनासाठी जात असताना काळाचा घात म्हणून अनेक कुटुंबे ज्या देवाकडे जातात त्यांना त्या देवाने डायरेक्ट त्याच्या कडे बोलवलेले मी पाहिले आहेत.खेद एकच वाटतो की बाबासाहेबांनी सांगितले काय आणि आम्ही आंबेडकरी समाज म्हणून करतो काय?. किती हसे करता त्या महामानवाच्या कष्ट,त्याग जिद्ध आणि संघर्षाचा इतर समाजात. समाजात असे गद्दार लोक आहेत, लग्न बौद्ध धम्मात करायचे आणि हिंदू धर्माच्या देवदर्शनासाठी तीथं जावून काशी घालायची... अशाना भर चौकात जोड्याने मारले पाहिजे.बरे झाले ही कुटुंबातील लोक कुत्र्याची मौतीने मेले. यांचे मानव म्हणून दुख वाटते.कुटुंबातील चार लोक मेले यांचे दुख वाटत नाही.पण काही न केल्यामुळे काळ सोकायते याचे दुख वाटते.

एक जागरूक वाचक सोलापूर.

त्र्यंबकेश्र्वर येथील कुशावर्त कुंड जलशुद्धीकरण प्रकल्पाच्या कामास मिळणार गती संपूर्ण कुंड तीन तासात होणार स्वच्छ - कुंभमेळा आयुक्त शेखर सिंह

नाशिक, (जिमाका वृत्तसेवा): आगामी सिंहस्थ कुंभमेळा अनुषंगाने व्हीआयएल कंपनीने त्र्यंबकेश्र्वर कुशावर्त कुंडाच्या पुनरुज्जीवनासाठी उपक्रमांतर्गत प्रकल्पाची तयारी संबंधित काम करण्याचे निर्दे प्राधिकरण आयुक्त दिले आहेत.

त्र्यंबकेश्र्वरला वर्षभरात लाखो भाविक येतात. गदींच्या काळात कुंडातील पाण्याची गुणवत्ता झपाट्याने खराब होते. आरोग्याच्या दृष्टीने विद्यमान १०० ाक/ही ऐवजी प्रस्तावित ३०० 1३ /ही क्षमतेच्या उपचार संयंत्रामुळे संपूर्ण कुंड आता ९ तासाऐवजी ३ तासात स्वच्छ करता येणे शक्य होणार आहे. पाण्याची गुणवत्ता आवास व शहरी कार्य मंत्रालय व राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरण यांच्या मार्गदर्शक तत्वांनुसार सातत्याने टिकवता येणार आहे. तसेच २५ वर्षांची देखभाल व दुरुस्तीची जबाबदारी व्हीआयएल कंपनीची राहणार आहे. १५ डिसेंबर २०२५ रोजी व्हीआयएलने सादर केलेल्या सादरीकरणात तांत्रिक तपशील, क्षमतावाढ, उपचार पद्धती आणि अंमलबजावणी रूपेपेक्षा स्पष्ट करण्यात आली आहे. प्रकल्पाचे काम सुरु करण्यासाठी नगर परिषदेकडून साइट हस्तांतरण, वीजपुरवठा आणि संबंधित परवानग्यांची प्रक्रिया जलदगतीने केली जाणार आहे. या अनुषंगाने प्रकल्पाच्या पुढील कार्यवाहीवर चर्चा करण्यासाठी २६ डिसेंबर २०२५ रोजी दुपारी १२ वाजता दुरुदृश्यप्रणालीद्वारे बैठक आयोजित करण्यात येणार आहे. या प्रकल्पाचे काम जुनअखेर पुर्ण होणे अपेक्षित असून यामुळे कुशावर्त कुंडातील पाणी आरोग्याच्या दृष्टीने सतत स्नानयोग्य दर्जाचे राहील आणि तीर्थक्षेत्रातील स्वच्छता राखली जाणार असल्याचेही आयुक्त श्री. सिंह यांनी सांगितले

तपस्वी शिल्पकार काळाच्या पडद्याआड - मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस

मुंबई, : शिल्पकला क्षेत्रावर आपले आणि महाराष्ट्राचे कलेचे वैशिष्ट्य होते. काही दिवसांपूर्वी त्यांना महाराष्ट्र नाव कोरणारा तपस्वी शिल्पकार काळाच्या पडद्याआड गेला आहे, अशी शोकभावना व्यक्त करत मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी पद्मभूषण, महाराष्ट्र

शासनाचा 'महाराष्ट्र भूषण' पुरस्कार प्रदान करण्यासाठी आम्ही त्यांच्या नवी दिल्लीतील निवासस्थानी गेलो होतो, पुरस्कार स्वीकारताना त्यांनी 'महाराष्ट्र माझा' या गीताच्या ओळी उच्चारल्या तेव्हा भारावून गेलो होतो.

भूषण ज्येष्ठ शिल्पकार डॉ. राम सुतार यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण केली आहे. दाम्यान, मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी सुतार यांचे सुपुत्र अनिल सुतार यांच्याशी दूरध्वनीवरून संपर्क साधून त्यांचे सांत्वन केले. तसेच, सुतार यांच्या पार्थिवावर शासकीय इतमामात अंत्यसंस्कार करण्यात यावेत, यासाठी केंद्रीय गृहमंत्री अमित शाह आणि उत्तरप्रदेशचे मुख्यमंत्री योगी आदित्यनाथ यांना दूरध्वनी करून विनंती केली. ती उत्तर प्रदेश सरकारने तत्काळ मान्य केली. त्यानुसार सुतार यांच्या पार्थिवावर नोएडा येथे शासकीय इतमामात अंत्यसंस्कार करण्यात येतील. मुख्यमंत्री शोक संदेशात म्हणतात, रामभाऊंच्या निधनाने जागतिक कीर्तीचा कलाकार आपल्यातून निघून गेला. प्रमाणबद्धता आणि त्यातील जिवंतपणा हे त्यांच्या

अनेक शिल्पांना त्यांनी आकार दिला. शंभराव्या वर्षी सुद्धा ते इंदू मिल येथील भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या स्मारकाच्या कामात व्यस्त होते. त्यांनी तयार केलेले अनेक पुतळे संसद भवन परिसरात उभे आहेत. आपले आराध्यदेवत छत्रपती शिवाजी महाराज, भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, महात्मा ज्योतिबा आणि सावित्रीबाई फुले, आपले संत अशा मोठ्या मांडियाळीच्या शिल्पांना आकार देण्याचे काम त्यांनी केले. या शिल्पांच्या माध्यमातून त्यांची कला शतकानुशतके आपल्या स्मरणात राहिल आणि प्रत्येक शिल्प पाहताना त्यांचे स्मरण होईल, त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण करतो. आम्ही त्यांच्या कुटुंबियांच्या दुःखात सहभागी आहोत, असेही मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी म्हटले आहे.

'बार्टी' तर्फे एमपीएससी अभियांत्रिकी मुलाखत तयारीसाठी आर्थिक सहाय्य

मुंबई, : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (बार्टी) तर्फे राज्यातील अनुसूचित जाती प्रवर्गातील उमेदवारांसाठी आर्थिक सहाय्य योजना जाहीर करण्यात आली आहे. महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची अभियांत्रिकी मुख्य परीक्षा २०२४ मध्ये उत्तीर्ण होऊन मुलाखतीस पात्र ठरलेल्या उमेदवारांना या योजनेअंतर्गत एकरकमी दहा हजार रुपये आर्थिक सहाय्य देण्यात येणार आहे. मुलाखतीसाठी पात्र झालेल्या उमेदवारांनी यांचा लाभ घेण्याचे आवाहन बार्टीचे महासंचालक सुनील वारे यांनी केले आहे.

देण्यात आली आहे. आवश्यक कागदपत्रांसह अर्ज २७ डिसेंबर २०२५ रोजी सायंकाळी पाच वाजेपर्यंत भरण्याची मुदत देण्यात आलेली आहे. एकाच विद्यार्थ्याने वेगवेगळी माहिती भरून

एकापेक्षा जास्त वेळा अर्ज केल्यास संबंधित विद्यार्थ्यांची उमेदवारी रद्द करण्यात येईल, अशी स्पष्ट सूचना देण्यात आली आहे. उमेदवाराने ऑनलाईन अर्जा व्यतिरिक्त अर्जाची स्व-साक्षात्कृत प्रत बार्टी, पुणे कार्यालयास २७ डिसेंबर २०२५ रोजी सायंकाळी पाच वाजेपर्यंत सादर करावी. अर्ज पाठविण्यासाठीचा पत्ता, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, (बार्टी) २८/ कीन्स गार्डन, कॅम्प पुणे ४११००९ असून अधिक माहितीसाठी ०२०-२६३३३३३०/२६३३३३३९ येथे संपर्क करावा. अर्जाच्या लिफाफ्यावर 'एम.पी.एस. सी अभियांत्रिकी २०२५ मुलाखतीसाठी आर्थिक सहाय्य असे नमूद करण्याचे आवाहन बार्टी कार्यालयामार्फत करण्यात आलेले आहे.

एकत्रित आयुष्मान भारत-महात्मा फुले जन आरोग्य योजनेतील उपचारांची संख्या १,३९९

मुंबई, : राज्यात एकत्रित आयुष्मान भारत प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना आणि महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजनेची अंमलबजावणी अधिक प्रभावी करण्यासाठी राज्य शासनाने अनेक महत्त्वपूर्ण आणि रुग्णहिताचे निर्णय घेतले आहेत. या सुधारणांमुळे सर्वसामान्य नागरिकांना अधिक व्यापक, दर्जेदार आणि कॅशलेस आरोग्य सेवा मिळण्याचा मार्ग मोकळा झाला आहे.

या सुधारणांतर्गत उपलब्ध उपचारांची संख्या १,३५६ वरून थेट २,३९९ पर्यंत वाढविण्यात आली असून त्यात गंभीर तसेच विशेष उपचारांचा समावेश मोठ्या प्रमाणात झाला आहे. यासोबतच रुग्णालयांना शासनाकडून मिळणाऱ्या उपचारांच्या दरात वाढ करण्यात आली असून अनेक पॅकेजसमवेथी सुधारणा करण्यात आल्या आहेत. यामुळे रुग्णालयांचा सहभाग वाढून रुग्णांना अधिक चांगल्या सेवा मिळणार आहेत. उपचारांची गुणवत्ता अधिक उंचावण्यासाठी एनएबीएच व एनव्यूएएस यांसारखी गुणवत्ता मानके पूर्ण करणाऱ्या रुग्णालयांना दावा रकमेवर अतिरिक्त १० ते १५ टक्के प्रोत्साहन देण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. यामुळे दर्जेदार उपचारांना चालना मिळणार आहे. योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी आणि तक्रार निवारणासाठी जिल्हाधिकारी यांच्या अध्यक्षतेखाली 'जिल्हा संनियंत्रण व तक्रार निवारण समिती' कार्यान्वित करण्यात आली आहे. तसेच या कामाचा आढावा घेऊन मार्गदर्शन करण्यासाठी पालकमंत्री यांच्या अध्यक्षतेखाली

'जिल्हास्तरिय जन आरोग्य संरक्षण कार्यकारिणी' गठित करण्यात आली आहे. रुग्णांना माहिती मिळावी किंवा सेवा मिळण्यात अडचण आल्यास संपर्क साधण्यासाठी २४ तास कार्यरत टोल फ्री कॉल सेंटर सेवा सुरू करण्यात आली असून १५५३८८ / १८००२३३२२०० तसेच १४५५५ / १८००११५६५ हे क्रमांक उपलब्ध करून देण्यात आले आहेत.

प्रत्येक अंगीकृत रुग्णालयात दर्शनी भागात योजनेचे कक्ष स्थापन करणे बंधनकारक करण्यात आले असून या कक्षात 'आरोग्यमित्र' नियुक्त करण्यात आले आहेत. आरोग्यमित्रांच्या माध्यमातून रुग्णांना योजनेबाबत माहिती देणे, कागदपत्रांची पूर्तता करणे तसेच रोख विरहित उपचार मिळवून देण्यासाठी आवश्यक ते मार्गदर्शन केले जाणार आहे. योजनेतून उपचार व सुविधा मिळण्यासंदर्भातील तक्रारींचे तात्काळ निराकरण करण्याची जबाबदारी जिल्हा समन्वयक, क्षेत्रीय व्यवस्थापक, अंमलबजावणी सहाय्य संस्थांचे जिल्हा व विभाग प्रमुख तसेच जिल्हा वैद्यकीय अधिकारी यांच्यावर निश्चित करण्यात आली आहे. संबंधित सर्व अधिकार्यांचे संपर्क क्रमांक रुग्णालयातील कक्षात ठळकपणे प्रदर्शित करण्याच्या सूचनाही देण्यात आल्या आहेत. या सर्व सुधारणांमुळे राज्यातील नागरिकांना अधिक विश्र्वासार्ह, सुलभ आणि गुणवत्तापूर्ण आरोग्य सेवा उपलब्ध होणार असून आरोग्य संरक्षणाच्या दिशेने हा एक महत्त्वाचा टप्पा ठरणार आहे.

माजी सैनिक कल्याण मंत्री शंभूराज देसाई यांच्या हस्ते सशस्त्र सेना ध्वजदिन निधी संकलनाचा शुभारंभ

सातारा: प्राणांची बाजी लावून परिस्थितीत भारतीय जवानांनी विरोधी मोहिमेत शहीद झालेले बावडा

देशाच्या सिमांचे रक्षण करणाऱ्या प्रसंगी हौताम्य पत्करणाऱ्या सैनिकांच्या अतुलनीय कार्याबद्दल त्यांच्याप्रती आदर व्यक्त करण्यासाठी ध्वजदिन

निधी संकलन करण्यात येते. सातारा जिल्ह्यामध्ये सशस्त्र सेना ध्वजदिन २०२५ निधी संकलनाचा शुभारंभ माजी सैनिक कल्याण मंत्री शंभूराज देसाई तथा सातारा जिल्हाचे पालकमंत्री शंभूराज देसाई यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावर्षी महाराष्ट्र राज्याने ४० कोटी संकलन उद्दिष्टाच्या तुलनेत ५० कोटी संकलन करून संपूर्ण देशात आघाडी घेतली आहे. तर सातारा जिल्ह्यानेही १ कोटी ५९ लाख उद्दिष्टाच्या तुलनेत १ कोटी ६९ लाख सशस्त्र सेना ध्वजदिन निधी संकलित करून १०७ टक्के उद्दिष्टपुर्ती केली आहे. पुढील वर्षी ती याच्याही दुप्पट केली जाईल, अशी ग्वाही जिल्हाधिकारी संतोष पाटील यांनी यावेळी दिली. उद्दिष्टापेक्षा जास्त संकलन केल्याबद्दल राज्य शासनातर्फे जिल्हाधिकारी श्री. पाटील व जिल्हा सैनिक कल्याण अधिकारी श्री. हांगे यांचा माजी सैनिक कल्याण मंत्री श्री. देसाई यांच्याहस्ते सत्कार करण्यात आला.

अतुलनीय शौर्य गाजवले आहे, बलिदान दिले आहे. याची जाणीव ठेवून सैनिकांच्या कल्याणासाठी ७ डिसेंबर १९५० पासून सशस्त्र सेना ध्वजदिन निधी संकलन उपक्रम राबविण्यात येतो. या वर्षी ७६ वा ध्वजदिन निधी संकलनाचा शुभारंभ माजी सैनिक कल्याण मंत्री श्री. देसाई यांच्या प्रमुख उपस्थितीत आणि जिल्हाधिकारी श्री. पाटील यांच्या अध्यक्षतेखालील कार्यक्रामध्ये करण्यात आला.

सातारा हा शुरविरांचा जिल्हा आहे. या जिल्ह्यातून सर्वात मोठ्या संख्येने सैनिक भरती होतात. सशस्त्र दलात देशाची सेवा बजावतांना अनेकांना हौताम्य प्राप्त होते, अनेकांना दिव्यांगत्व येते. त्यांच्या कुटुंबांची काळजी घेण्याची जबाबदारी प्रशासनासह संपूर्ण समाजाचीही आहे. याची जाणीव ठेवून सर्व जिल्हावासियांनी या उपक्रमासाठी सढळ हस्ते योगदान द्यावे, असे आवाहन करून जिल्हाधिकारी श्री. पाटील यांनी या वर्षी करण्यात आलेली १०७ टक्क्यांची उद्दिष्टपुर्ती पुढील २०७ टक्क्यांपर्यंत नेऊ अशी ग्वाही दिली.

या कार्यक्रामध्ये शहीदांच्या कुटुंबीयांना, दिव्यांगत्व आलेल्यांना सन्मानित करण्यात आले. तसेच विशेष सैनिकांसाठी असणाऱ्या विविध योजनांतर्गत धनादेशांचे वाटप, विशेष कामगिरी करणाऱ्यांचा सन्मान करण्यात आला. यामध्ये छत्तीसगडमधील नक्षल

महाराष्ट्र भूषण राम सुतार यांच्यावर शासकीय इतमामात अंत्यसंस्कार

नवी दिल्ली- जगप्रसिद्ध शिल्पकार महाराष्ट्रभूषण राम सुतार यांच्या पार्थिवावर आज नोएडा येथील वैकुंठ स्मशानभूमीत शासकीय इतमामात अंत्यसंस्कार करण्यात आले. महाराष्ट्र शासनाच्या वतीने राजशिष्टाचार व पणप मंत्री जयकुमार रावल यांनी पुष्पचक्र अर्पण

पार्थिव त्यांच्या निवासस्थानी दर्शनासाठी जिवंत राहतील आणि प्रत्येक शिल्प पाहताना त्यांचे स्मरण होईल. मी त्यांना भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण करतो. त्यांच्या कुटुंबीयांच्या दुःखात आम्ही सहभागी आहोत. उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांची भावपूर्ण श्रद्धांजली-उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी म्हटले आहे की, राम सुतार यांच्या निधनाने शिल्पकलेचा 'कोहिनूर' काळाच्या पडद्याआड गेला आहे. त्यांनी भारतीय संस्कृती आणि महापुरुषांचे विचार जगभर पोहोचवले. 'स्टॅच्यू ऑफ युनिटी', संसदेतील महात्मा गांधींचा पुतळा अशा अजरामर कलाकृतींमुळे ते सदैव जिवंत राहतील. वयाच्या १०० व्या वर्षापर्यंत कलेची साधना करणाऱ्या सुतार यांनी हजारो कलाकारांना मार्गदर्शन केले. त्यांच्या जाण्याने शिल्पकलेचे विद्यापीठच हरपल्याची भावना आहे. उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांची भावपूर्ण श्रद्धांजली-उपमुख्यमंत्री अजित पवार यांनी शोक व्यक्त करत म्हटले आहे की, राम सुतार यांच्या निधनामुळे शिल्पकलेच्या क्षेत्रातील भीष्माचार्य काळाच्या पडद्याआड गेले आहेत. त्यांनी छत्रपती शिवाजी महाराज, महात्मा गांधी, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, सरदार पटेल यांसारख्या महापुरुषांच्या शिल्पांद्वारे देशाचा इतिहास जिवंत केला आणि भारतीय स्मारक शिल्पांना जागतिक ओळख मिळवून दिली. ग्रामीण भागातून उदयास आलेल्या या साध्या-नम्र शिल्पकाराने आयुष्याच्या शेवटपर्यंत कलेची साधना केली आणि अनेक कलाकारांना घडवले. त्यांची शिल्पे युगानुयुगे आढवण करून देत राहतील. त्यांच्या कुटुंबीयांना दुःख सहन करण्याची शक्ती मिळो, अशी प्रार्थना करत अजित पवार यांनी भावपूर्ण श्रद्धांजली अर्पण केली आहे.

देवण्यात आले होते. यावेळी महाराष्ट्र शासनाच्या निवासी आयुक्त व सचिव आर विमला, माहिती संचालक हेमराज बागुल, सहायक निवासी आयुक्त नितीन शेंडे यांनी महाराष्ट्र शासन सांस्कृतिक विभागाच्या वतीने श्रद्धांजली अर्पण केली. तसेच गौतम बुद्ध नगरच्या जिल्हाधिकारी मेधा रुपम यांनी उत्तर प्रदेश सरकारच्या वतीने श्रद्धांजली अर्पण केली. कला, सामाजिक, राजकीय क्षेत्रातील मान्यवरांसह स्व.सुतार यांच्या चाहत्यांनी त्यांच्या पार्थिवाचे दर्शन घेतले. यावेळी त्यांचे पुत्र अनिल सुतार यांच्यासह त्यांच्या कुटुंबातील सदस्य उपस्थित होते. गेल्याच महिन्यात श्री. सुतार यांना 'महाराष्ट्र भूषण २०२४' पुरस्कार प्रदान करण्यात आला होता. हा पुरस्कार मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस, उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे व अजित पवार आणि सांस्कृतिक कार्यमंत्री आशिष शेलार यांनी नोएडा येथे जाऊन त्यांच्या निवासस्थानी प्रदान केला. मुख्यमंत्री फडणवीस यांची भावपूर्ण श्रद्धांजली-मुख्यमंत्री फडणवीस यांनी सुतार यांच्या पुत्र अनिल सुतार यांना दूरध्वनी करून शोकसंवेदना व्यक्त केल्या. ते म्हणाले, काहीच दिवसांपूर्वी 'महाराष्ट्र भूषण' पुरस्कार प्रदान करण्यासाठी आम्ही त्यांच्या घरी गेलो होतो. पुरस्कार स्वीकारताना त्यांनी 'महाराष्ट्र माझा' गीताच्या ओळी उच्चारल्या होत्या, तेव्हा आम्ही भारावून गेलो होतो. वयाच्या १०० व्या वर्षीही ते इंदू मिल येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर स्मारकाच्या कामात गुंतले होते. त्यांची शिल्पे शतकानुशतके

ता. खंडाळा येथील अमर पवार यांच्या वीर पत्नी कोमल अमर पवार, वीर माता सुरेखा पवार, वीर पिता शामराव पवार यांना मुख्यमंत्री सहायता

निधी अंतर्गत १ कोटी रुपयांचा धनादेश प्रदान करण्यात आला. रिचर्ड ता. कराड येथील सैनिक सागर हणमंत इंगवले यांना अरुणाचल प्रदेशातील ऑपरेशन स्नो लिओपार्ड अंतर्गत दिव्यांग प्रास झाले आहे त्यांच्या पत्नी निशा सागर इंगवले यांना ६० लाख रुपयांचा धनादेश प्रदान करण्यात आला. घरातघर (गांजे) ता. जावली येथील शहीद पोलीस नवनाथ सुर्वे यांच्या वीर पत्नी शालन नवनाथ सुर्वे यांना मुख्यमंत्री सहायता निधी अंतर्गत ५ लाख रुपयांचा धनादेश प्रदान करण्यात आला. यावेळी इयत्ता १० व १२ वी मध्ये उत्कृष्ट गुण मिळविलेल्या विद्यार्थ्यांचा व त्यांच्या पालकांचा सन्मान करण्यात आला. तसेच विविध खेळांमध्ये प्राविण्य प्राप्त केलेल्या खेळाडूंचाही सन्मान करण्यात आला. स्वयंरोजगार, परदेशी शिक्षण, सदनिका खरेदी, विविध फिजीकल कॅन्ज्युलटी आदी प्रकरणांमधीलही धनादेशांचे वाटप करण्यात आले. तसेच विविध क्षेत्रांमध्ये चांगली कामगिरी करणाऱ्यांचा प्राथमिक स्वरूपात सत्कारही मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आला.

या कार्यक्रमास माजी सैनिक व त्यांचे कुटुंबीय उपस्थित होते. हा तेजस्वी वारसा महाराष्ट्राच्या सांस्कृतिक परंपरेत कायम प्रेरणादायी राहिल. त्यांच्या आत्म्यास शांती लाभो, अशी प्रार्थना त्यांनी केली.

अंत्यसंस्कारपूर्वी स्व. सुतार यांचे

